
Het Woord van de Gerechtigheid

Nummer 174, november, december 2021

“Want ieder die nog van melk leeft, is onervaren in het woord van de gerechtigheid (St. vert.): hij is nog een kind” (Hebr. 5:13). Het “woord van de gerechtigheid” staat in contrast tot “de eerste beginselen van de uitspraken van God” (Hebr. 5:12). Het “woord van de gerechtigheid” duidt daarom op diepere waarheden waarin God handelt op basis van Zijn gerechtigheid met ons.

Het Woord van de Gerechtigheid wil een bijdrage leveren om christenen vertrouwd te maken met de “vaste spijs” (Hebr. 5:14) van het woord van God om geestelijke volwassenheid mogelijk te maken. Bijbelse waarheden die nauwelijks worden onderwezen en van cruciaal belang zijn om “het einddoel van het geloof” (1 Petr. 1:9) te bereiken, zullen in het bijzonder onderwerp van aandacht zijn.

Het Woord van de Gerechtigheid wordt geredigeerd door Roel Velema
e-mail: roel@velemaweb.nl
weblog: <http://velemaweb.nl>

De Leerschool van de Verhoogde Christus

De vier geestelijke schoolklassen van het leven in Christus

Deel 3

De eerste klas

Christus is opgestaan

Kernwoorden: water, Geest, wedergeboorte, oude mens, nieuwe mens

“Ik schrijf u, lieve **kinderen**, want de zonden zijn u vergeven omwille van Zijn Naam ... Ik schrijf u, **kinderen**, omdat u de Vader kent ...” (1 Johannes 2:12-14).

Door de dood van Christus zijn onze zonden vergeven en door Zijn opstanding leren wij de Vader kennen en weten wij dat Hij ons kent (vgl. Fil. 3:10).

“Want ik heb u ten eerste overgeleverd wat ik ook ontvangen heb, dat Christus gestorven is voor onze zonden, overeenkomstig de Schriften, en dat Hij begraven is, en **dat Hij opgewekt is op de derde dag**, overeenkomstig de Schriften, en dat Hij verschenen is aan Kefas, daarna aan de twaalf. Daarna is Hij verschenen aan meer dan vijfhonderd broeders tegelijk, van wie de meesten nu nog in leven zijn, maar sommigen ook zijn ontslapen. Daarna is Hij verschenen aan Jakobus, daarna aan alle apostelen. En als laatste van allen is Hij ook aan mij verschenen, als aan de ontijdig geborene” (1 Kor. 15:3-8).

In de antitype zien we dat de ‘begravenis’ van de Israëlieten plaatsvond in de Rode Zee en zij ‘opgewekt’ waren toen zij hun voeten in de woestijn zetten. Zij waren verlost uit de slavernij. Onze waterdoop is hiervan een getuigenis. We getuigen van het nieuwe leven dat we hebben ontvangen.

Wedergeboorte

In de opstanding van Christus komt wedergeboorte in beeld. Hij sprak hier over met Nicodemus, een Schriftgeleerde en leider in Israël:

“En er was een mens uit de Farizeeën; zijn naam was Nicodemus, een leider van de Joden. Deze kwam 's nachts naar Jezus en zei tegen Hem: Rabbi, wij weten dat U van God gekomen bent als leraar, want niemand kan deze tekenen doen die U doet, als God niet met hem is. Jezus antwoordde en zei tegen hem: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Als iemand niet opnieuw geboren wordt, kan hij het Koninkrijk van God niet zien. Nicodemus zei tegen Hem: Hoe kan een mens geboren worden als hij oud is? Hij kan toch niet voor de tweede keer in de schoot van zijn moeder ingaan en geboren worden? Jezus antwoordde: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Als iemand niet geboren wordt uit water en Geest, kan hij het Koninkrijk van God niet binnengaan. Wat uit het vlees geboren is, is vlees; en wat uit de Geest geboren is, is geest. Verwonder u niet dat Ik tegen u gezegd heb: U moet opnieuw geboren worden. De wind waait waarheen hij wil en u hoort zijn geluid, maar u weet niet waar hij vandaan komt en waar hij heen gaat; zo is het met iedereen die uit de Geest geboren is. Nicodemus antwoordde en zei tegen Hem: Hoe kunnen deze dingen gebeuren? Jezus antwoordde en zei tegen hem: Bent u de leraar van Israël en weet u deze dingen niet?” (Joh. 3:1-10).

Het kruis heeft twee kanten, een kant van de dood en een kant van het leven. Het kruis spreekt van dood, maar ook van een uitweg, een “exodus” (Lukas 9:31). Wedergeboorte heeft met de kant van leven te maken.

Wedergeboorte is de geestelijke geboorte van een christen en wordt ontvangen wanneer door gelovig gebed het volbrachte werk van Christus op Golgotha wordt aangenomen (Joh. 1:12). Zoals onze natuurlijke geboorte de eerste stap en ervaring is in ons natuurlijke leven, is onze geestelijke geboorte het begin van ons geestelijk leven. Wedergeboorte is nooit het doel van ons geestelijk leven, net zo min als onze natuurlijke geboorte het doel is van ons biologische leven. Geboorte duidt altijd en alleen op een noodzakelijk begin.

Het woord “wedergeboren” is in het Grieks verbonden met twee woorden: 1) het werkwoord *gennaoo*, dat “geboren doen worden; verwekken” betekent (bijv. 1 Petrus 1:3), en 2) het bijwoord *anoothen* dat “van boven af; van een vroeger moment af, overnieuw” betekent.

In de eerste plaats geeft *anoothen* een plaats aan waar iets begint of vandaan komt, bijvoorbeeld vanuit de hemel (Jac. 3:17). Pas in de tweede plaats is het woord een tijdsaanduiding (Hand. 26:5; Gal. 4:9). Onze wedergeboorte is daarom allereerst een geboorte “van boven”, vanuit de hemel, en pas in de tweede plaats een geboorte die “opnieuw” plaatsvindt. Onze wedergeboorte of geestelijke geboorte wordt in de Bijbel ook een “geboorte uit God” genoemd (1 Joh. 3:9; 4:7; 5:1,4,18). “*Uit God geboren zijn*” sluit ook beter aan bij een geboorte van boven dan bij een geboorte die opnieuw plaatsvindt.

Verzen in het Nieuwe Testament die van wedergeboorte spreken, zijn:

“Geprezen zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, Die ons, overeenkomstig Zijn grote barmhartigheid, opnieuw geboren deed worden tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden” (1 Petr. 1:3).

“... u, die opnieuw geboren bent, niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levende en eeuwig blijvende Woord van God” (1 Petr. 1:23).

“Als u weet dat Hij rechtvaardig is, dan weet u dat ieder die de rechtvaardigheid doet, uit Hem geboren is” (1 Joh. 2:29).

“Ieder die uit God geboren is, doet de zonde niet, want Zijn zaad blijft in hem; en hij kan niet zondigen, omdat hij uit God geboren is” (1 Joh. 3:9).

“Geliefden, laten wij elkaar liefhebben, want de liefde is uit God; en ieder die liefheeft, is uit God geboren en kent God” (1 Joh. 4:7).

“Ieder die gelooft dat Jezus de Christus is, is uit God geboren; en ieder die Hem liefheeft Die geboren deed worden, heeft ook lief wie uit Hem geboren is” (1 Joh. 5:1).

“Want al wat uit God geboren is, overwint de wereld; en dit is de overwinning die de wereld overwonnen heeft: ons geloof” (1 Joh. 5:4).

“Wij weten dat ieder die uit God geboren is, niet zondigt; maar wie uit God geboren is, bewaart zichzelf en de boze heeft geen vat op hem” (1 Joh. 5:18).

Als we deze verzen nauwkeurig lezen, zien we *het immense belang om wedergeboren te worden*. Zonder wedergeboorte kan men geen kind van God zijn. Vooral Johannes spreekt over de wedergeboorte. In Mattheüs 19:28 en Titus 3:5 komen we in het Grieks nog een ander woord voor wedergeboorte tegen: *paliggenesia*. Het woord betekent het ‘weer ontstaan’ of het ‘opnieuw geboren’ worden. Het is afgeleid van het woord *palin* dat onder andere “opnieuw” betekent en *genesis* dat “geboorte” betekent. In Mattheüs 19:28 heeft het een eschatologische betekenis en heeft het betrekking op het komende Messiaanse tijdperk. Het is niet de wedergeboorte waar Johannes over spreekt.

Wedergeboorte brengt ons tot een levende hoop en tot het liefhebben van hen die we van nature niet kunnen liefhebben. Wedergeboorte is ons deelkrijgen aan de goddelijke natuur door de Heilige Geest die in ons komt wonen (2 Petr. 1:4). Deze natuur is uit een onvergankelijk zaad. Het kenmerk van deze nieuwe natuur is dat het niet kan zondigen en het de wereld en de boze overwint.

Biologisch hebben wij vijf zintuigen: zien, horen, voelen, smaken en ruiken. Geestelijk kennen we ook deze vijf zintuigen die echter niet biologisch kunnen worden waargenomen. Deze geestelijke zintuigen zijn alleen werkzaam als gevolg van onze geestelijke geboorte waardoor geestelijke waarheden kunnen worden waargenomen:

“Zalig de reinen van hart, want zij zullen God zien” (Matt. 5: 8).

“Proef en zie, dat de HEERE goed is” (Ps. 34:8).

“Want voorwaar, Ik zeg u dat veel profeten en rechtvaardigen verlangd hebben te zien wat u ziet, en zij hebben het niet gezien; en te horen wat u hoort, en zij hebben het niet gehoord” (Matt. 13:17).

“Maar Jezus zei: Iemand heeft Mij aangeraakt, want Ik heb kracht van Mij voelen uitgaan” (Lukas 8:46 NBG).

Het *ruiken* in geestelijke zin kunnen we het beste beschouwen als het kennen en aanvoelen van de aanwezigheid van God. Mensen die zijn wedergeboren, kennen de vijf geestelijke zintuigen, omdat ze alleen geestelijk kunnen worden gekend. De verspreiding van de geur *naar anderen* beperkt zich tot een doodsgneur of een levensgeur (vgl. 2 Kor. 2:14-16).

“Maar de natuurlijke mens neemt de dingen van de Geest van God niet aan, want ze zijn dwaasheid voor hem. Hij kan ze ook niet leren kennen, omdat ze geestelijk beoordeeld worden” (2 Kor. 2:14).

Dit is wat we voortdurend zien. Mensen kunnen wat van Gods Geest is niet begrijpen en komen hoogstens tot de uitspraak dat “er wel iets is”. De immense betekenis van de Zoon van God en Zijn dood en opstanding ontgaat hen. Er is geen “smaken” en “zien” dat de Here goed is.

Nicodemus

Nicodemus begreep niet wat Jezus met de wedergeboorte bedoelde. Moest een mens opnieuw een natuurlijke geboorte doormaken? Was het water dan het vruchtwater? Johannes had al geschreven, *“want de wet is door Mozes gegeven, de genade en de waarheid zijn er door Jezus Christus gekomen”* (Joh. 1:17). Er was een nieuwe bedeling op komst, een overgang van het huis van Mozes naar het huis van Christus (Hebr. 3:1-6). Nicodemus had dit moeten weten, want Jezus zei: *“Bent u de leraar van Israël en weet u deze dingen niet?”* (Joh. 3:10). Aan welk Bijbelgedeelte had Nicodemus dan moeten denken als het om wedergeboorte ging? Het antwoord vinden we in Ezechiël 36:24-27:

“Ik zal u uit de heidenvolken halen en u uit alle landen bijeenbrengen. Dan zal Ik u naar uw land brengen. Ik zal rein water op u sprenkelen en u zult rein worden. Van al uw onreinheden en van al uw stinkgoden zal Ik u reinigen. Dan zal Ik u een nieuw hart geven en een nieuwe geest in uw binnenste geven. Ik zal het hart van steen uit uw lichaam wegnemen en u een hart van vlees geven. Ik zal Mijn Geest in uw binnenste geven. Ik zal maken dat u in Mijn verordeningen wandelt en dat u Mijn bepalingen in acht neemt en ze houdt.”

Geboren uit water en Geest

Onze wedergeboorte is *uit water en Geest* (Joh. 3:5). Waar heeft het water betrekking op? Er zijn verschillende verklaringen hiervoor gegeven. Sommigen zeggen dat het water betrekking heeft op het letterlijke vruchtwater van het ongeboren kind of het water van de doop. Anderen zeggen dat het water een figuurlijke betekenis heeft en verwijst naar het woord van God, de Bijbel. Om het antwoord op onze vraag te geven, zijn een aantal uitgangspunten van belang.

Het eerste uitgangspunt is dat bij de dood van Christus bloed en water uit zijn zij kwam (Joh. 19:34). Er is verschil tussen bloed en water. Het bloed reinigt en het water wast. Een punt van aandacht hierbij is Openbaring 1:5, waar de Herziene Statenvertaling (HSV) zegt: “... *Die ons heeft liefgehad en ons van onze zonden gewassen heeft in Zijn bloed*”, terwijl de NBG zegt: “*die ons liefheeft en ons uit onze zonden verlost heeft door zijn bloed*” (vgl. Efez. 1:7). Het verschil ligt in de twee Griekse woorden: *louoo*, dat ‘baden, wassen’ betekent, en *luoo*, dat ‘losmaken, bevrijden’ betekent. Het verschil is maar één letter. Mogelijk is hier sprake van een schrijffout in een Grieks handschrift. “Wassen” kan hier niet het juiste woord zijn, want dat voegt niet met Christus als Koning die mensen “bevrijdt”. Het strijdt ook met de typologie van de Bijbel. Daarom wast het bloed niet, maar ‘verlost’ het bloed en ‘reinigt’ het in de zin van ‘bevrijding’ (1 Joh. 1:7). De waterdoop is een getuigenis van de wedergeboorte en nooit het middel daartoe.

Het tweede uitgangspunt is de regel in het Griekse Nieuwe Testament, dat wanneer twee zelfstandige naamwoorden worden verbonden met het Griekse voegwoord *kai*, in de betekenis van ‘en’, de twee woorden of beiden letterlijk of beiden figuurlijk zijn: “uit water en Geest”. Geest is een letterlijk woord en daarom is ‘water’ het ook. De figuurlijke betekenis dat het water het Woord is, moet daarom worden afgewezen.

Het derde uitgangspunt is dat we ons goed moeten inleven waar Nicodemus aan had moeten denken toen de Heer met hem sprak over “*water en Geest*”. Het moest betrekking hebben op “*water en Geest*” in verband met nieuw leven, met wedergeboorte. Nicodemus had in het Oude Testament moeten denken aan Bijbelgedeelten waar water, Geest en nieuw leven tezamen werden genoemd.

De verklaring dat het water betrekking heeft op het vruchtwater van het ongeborn kind, is onaannemelijk. Nicodemus opperde dat een mens voor de tweede keer in de moederschoot zou ingaan, maar de Heer wees de natuurlijke lijn af van een geboorte uit de moederschoot. Johannes 3:5 heeft geen betrekking op natuurlijke geboorte. Zo’n interpretatie voegt niets toe, want elk kind wordt geboren uit vruchtwater. Het is een open deur dat we eerst natuurlijk moeten zijn geboren, voordat we wedergeboren kunnen worden. Een tweede natuurlijke geboorte is niet aan de orde om wedergeboren te worden.

De waterdoop, hoewel letterlijk, is ook niet het onderwerp is in Johannes 3:5. In Ezechiël 36:25 lezen we: “*Ik zal rein water op u sprenkelen en u zult rein worden.*” Wat was nu de functie van het water dat over de persoon werd gesprengd? Het antwoord vinden we in Leviticus 14:5-7. Om een melaatse te reinigen (Lev. 14:1), moest een vogel worden geslacht boven een aarden pot met levend water, zodat het bloed in het water kwam. Een tweede vogel werd daarna gedoopt in de aarden pot met het water en het bloed. Daarna zou dit mengsel de melaatse rein maken en werd de tweede vogel in vrijheid gesteld. De Here Jezus is de geslachte vogel in Zijn dood en Hij is de levende vogel in Zijn opstanding. De aarden pot verwijst naar de Here als mens. Het mengsel van water en bloed in Leviticus 14 verwijst naar het water en het bloed op Golgotha (Joh. 19:34; 1 Joh. 5:6). “*De Geest en het water en het bloed, en deze drie zijn tot één*” (1 Joh. 5:8).

Het bloed in het water betekent dat het water volkomen ‘rein water’ is. Daarom noemt Johannes 3:5 het bloed niet perse, omdat we worden wedergeboren door het reine water door de dood van onze Heer en door de levendmakende Geest aan de opstandingkant van het kruis. Zo verwijst het water in Johannes 3:5 naar het letterlijke water in Johannes 19:34. Het water in Johannes 3:5 is niet een doop in de dood, maar volgens Ezechiël een wassing. Nicodemus was volkomen

onwetend over wat de Heer hem duidelijk wilde maken. Zijn verwijzing naar water, Geest en nieuwe leven, moest hem eenvoudig doen denken aan Bijbelgedeelten waar deze woorden en begrippen voorkwamen. Dit alles zien we bevestigd in de uitdrukking: “door het bad van de wedergeboorte en de vernieuwing door de Heilige Geest” (Titus 3:5). “Bad” is hier de vertaling van het Griekse woord *loutron*, dat verbinden is met het Griekse werkwoord *louoo* dat ‘baden, wassen’ betekent.

Ook hier zien we dat het bad van de wedergeboorte niet verwijst naar een doop in de dood, gevolgd door een opstanding, maar naar een wassing.

Het eerste gedeelte van Ezechiël 36 heeft betrekking op het geestelijk herstel van Israël, wanneer “een land op één dag wordt voortgebracht of een volk op eenmaal wordt geboren” (Jes. 66:8). Deze geboorte van Israël wordt in Romeinen 11:15 beschreven als een “leven uit de doden”. De gelijkenis met de wedergeboorte is treffend, te meer omdat het volgende hoofdstuk, Ezechiël 37, spreekt van de komende nationale geboorte van Israël en de Heilige Geest die in het volk zal komen (vgl. Ezech. 37:5-6). “Ik zal mijn Geest in u geven, zodat gij herleeft en Ik zal u doen wonen in het land” (Ezech. 37:14), en Israël zal deel krijgen aan het Nieuwe Verbond.

In Ezechiël 37:9 lezen we: “Kom van de vier windstreken, o Geest, en blaas in deze gedoden, zodat zij herleven”. De overeenkomst van de Geest en de wind in Ezechiël 37:9 en Johannes 3:8 is treffend. Daarom zijn Ezechiël 36-37 bij uitstek de hoofdstukken waar aan Nicodemus had moeten denken toen de Heer met hem over wedergeboorte sprak. Nicodemus wist ook dat de herleving van Israël een herleving van de Israëlieten persoonlijk betekende, zodat hij had moeten begrijpen waarover de Heer sprak.

De Geest en het nieuwe verbond zijn onafscheidelijk met elkaar verbonden, zodat zowel de wedergeboorte van Israël en het sluiten van het Nieuwe Verbond in de toekomst liggen. De overeenkomsten met Ezechiël 36-37 zijn zó treffend, dat we dit als de Oudtestamentische basis van Johannes 3 moeten beschouwen.

De geboorte uit water en Geest is daarom een verwijzing naar de *geestelijke wedergeboorte onder de zegen van het Nieuwe Verbond*. Het wonder van de wedergeboorte is dat wij een nieuwe geest en een nieuw hart ontvangen. Door de zegen van dat Nieuwe Verbond worden wij tempels van de Heilige Geest. Het water verwijst naar de reiniging of wassing van de tempel, waarbij onze ziel en lichaam als instrumenten zijn van de gerechtigheid door de inwoning van Gods Geest. De apostel Paulus onderstreept dit met de woorden:

“Daarom, als iemand in Christus is, is hij een nieuwe schepping: het oude is voorbijgegaan, zie, alles is nieuw geworden” (2 Kor. 5:17).

De vraag of wij zijn wedergeboren, is de belangrijkste vraag die wij ons in het leven kunnen stellen: “Want in Christus Jezus heeft niet het besneden zijn enige kracht, en ook niet het onbesneden zijn, maar wel dat we een nieuwe schepping zijn” (Gal. 6:15).

In de leerschool van Christus gaat het niet om uiterlijke zaken, om wat ik wel of niet mag. Het gaat niet om godsdienst, maar om Christus Zelf. Van nature zijn wij zondaren, dat wil zeggen, mensen die Gods doel missen. Van nature zijn wij niet in Christus, maar in Adam. Om een nieuwe schepping te worden, moeten wij uit Adam worden verlost en in Christus worden geplaatst. De grote vraag in evangelisatie is daarom: “Ben je in Christus?”, want dan ben je wedergeboren. We

vragen niet of iemand is uitverkoren, want wie in Christus is, is uitverkoren. Uitverkiezing, heeft Karl Barth eens geschreven, is een deel van de blijde boodschap, van het evangelie. Op dat onderwerp, van uitverkiezing en voorbestemming, komen we in de vierde klas terug.

De oude mens en de nieuwe mens

De oude mens, dat is onze oude geest, die verbonden was met de god van deze eeuw, maakt letterlijk plaats voor de God van Israël die door Zijn Geest in ons komt als ons leven en ons een nieuwe geest en een nieuw hart geeft.

“Daarom, als iemand in Christus is, is hij een nieuwe schepping: het oude is voorbijgegaan, zie, alles is nieuw geworden” (2 Kor. 5:17).

De Bijbel spreekt over de oude mens en de nieuwe mens. Wie tot geloof komt, gaat over van de oude mens naar de nieuwe mens. Veel christenen denken dan dat er dan een strijd ontstaat tussen de oude en de nieuwe mens, tussen een oude natuur en een nieuwe natuur. Bekend is de illustratie van de strijd tussen de zwarte en de witte hond in ons. Paulus is duidelijk, er is geen zwarte hond. Het oude is voorbijgegaan. Dit wordt duidelijker wanneer we zien wat de nieuwe mens is. De definitie van de nieuwe mens in 1 Korinthiërs 6:17: *“Maar die zich aan de Here hecht, is één geest met Hem” (1 Kor. 6:17 NBG).*

Het Griekse werkwoord voor ‘hechten’ is *kollaoo* van het woord Griekse woord *kolla* (= lijm). We komen het werkwoord ook tegen in Matthéüs 19:5 waar een man zijn vrouw moet ‘aanhangen’. Ze zijn als twee gelijmde vellen papier, wel te onderscheiden, maar niet meer te scheiden. In de wedergeboorte wordt Gods Geest aan mijn geest gehecht. Wedergeboorte veronderstelt een gereinigde tempel zijn waarin een vernieuwde geest woont (1 Kor. 3:16).

De definitie van de oude mens is nu ook duidelijk. De oude mens is de hechting van onze geest met de geest van de boze, waardoor we slaven van de zonde waren. Dit kan niet anders, want we staan altijd ten dienste van de gerechtigheid of van de ongerechtigheid. We zijn geen onafhankelijke personen in dit universum. We behoren geestelijk in het koninkrijk van Christus of in de macht van de satan. We zijn in Adam of we zijn in Christus. We vallen altijd onder een federaal hoofd, de eerste Adam of de laatste Adam. Er staat altijd een heerschappij boven ons. Bob Dylan zong in *Gotta Serve Somebody* (1979) heel toepasselijk:

*But you're gonna have to serve somebody, yes
Indeed you're gonna have to serve somebody
Well, it may be the devil or it may be the Lord
But you're gonna have to serve somebody.*

De oude mens en de nieuwe mens kunnen niet tegelijk bestaan in ons leven, want onze geest kan maar aan één andere geest zijn gehecht. Het oude is voorbijgegaan, Daarom bestaat de hechting van onze geest met de geest van de boze niet meer. De oude mens bestaat *letterlijk* niet meer in het leven van de gelovige. We kunnen nog zondigen, maar niet meer door de oude mens. Dan komt Romeinen 7:17 in beeld: *“Nu ben ik het echter niet meer die dit teweegbreng, maar de zonde die in mij woont.”* Hierover meer in de derde klas.

Studievragen

1. Waarin zie je rond Egypte de type van de opstanding van Christus?
2. Wat is wedergeboorte?
3. Wat gebeurt er innerlijk wanneer we worden wedergeboren?
4. Waar heeft het water in Johannes 3:5 betrekking op?
5. Wat is het verschil in de functie van het bloed en het water?
6. Waarom bestaat de oude mens letterlijk niet meer in het leven van de gelovige?
7. Wat sprak je het meest aan in deze twee studies over de dood en opstanding van Christus?